

Ekonomické podmínky a jejich vliv na výchovu a vzdělávání dětí

Bronislav Sed'a

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bronislav SEĎA**
Osobní číslo: **H128053**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Ekonomické podmínky a jejich vliv na výchovu
a vzdělávání dětí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách, případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- výchovu a vzdělávání dětí v současné společnosti
 - vlivy působící na rodinu s důrazem na ekonomické podmínky
- V praktické části bude provedeno výzkumné šetření zaměřené na ekonomickou úroveň rodin.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dorothy E., **NAŠE DÍTĚ – ROZVOJ OSOBNOSTI**. Praha: Fragment, 2007

Fuchs K., Tuleja P., **ZÁKLADY EKONOMIE**. Praha: Ekopress, 2009

Kraus B., **ZÁKLADY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY**. Praha: Portál, 2008

Laniado N., **DĚTI A PENÍZE**. Praha: Portál, 2002

Reuys E., Viehoff H., **JAK S DĚTMI TRÁVIT VOLNÝ ČAS**. Praha: Portál, 2000

Samuelson P.A., Nordhaus W.D., **EKONOMIE**. Praha: NS Svoboda, 2007

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Lacá, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně
14. 2. 2014

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydávlečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být už nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, nžje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odporů-li autor takového díla udělit svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jin dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma Ekonomické podmínky a jejich vliv na výchovu a vzdělávání dětí je zaměřena na náročnost výchovy a vzdělávání dětí v současné době. Teoretická část se zabývá jednotlivými vývojovými etapami dětí a finanční náročností na zabezpečení jejich základních potřeb v souvislosti s jejich výchovou a vzděláváním. Praktická část obsahuje informace o rodinách, jejich životních úrovních a možnostech v zaopatřování dětí. Tyto informace byly získány prostřednictvím dotazování.

Klíčová slova: Vývoj, proces socializace, rodina, škola, výchova, vzdělávání, peníze

ABSTRACT

Bachelor thesis on economic conditions and their impact on the education of children is focused on the performance of the education of children today. The theoretical part deals with the different developmental stages of children and financial demands to secure their basic needs in relation to their upbringing and education. The practical part contains information about families, their quality of life and opportunities in supporting their children. This information was collected through interviews.

Keywords: The development, process of socialization, family, school, education, money

PODĚKOVÁNÍ

Velmi děkuji panu Mgr. Františku Sýkorovi, za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Dále bych rád také poděkoval mým nejbližším za jejich trpělivost a morální podporu, kterou mi projevovali při jejím zpracování.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VÝVOJ DÍTĚTE A VÝDAJŮ NA JEHO ZAOPATŘENÍ	11
1.1 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ	11
1.1.1 Vybavení pro novorozence.....	12
1.2 KOJENECKÉ OBDOBÍ.....	13
1.2.1 Finanční náročnost zaopatření kojence	14
1.3 BATOLECÍ OBDOBÍ	16
1.3.1 Finanční náročnost zaopatření batolete	17
1.4 PŘEDŠKOLNÍ VĚK	18
1.4.1 Finanční náročnost zaopatření dítěte předškolního věku	18
1.5 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	20
1.5.1 Finanční výdaje na děti mladšího školního věku	21
1.6 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	22
1.6.1 Finanční výdaje na děti staršího školního věku	2Chyba! Záložka není definována.
2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	25
2.1 VÝCHOVA	25
2.1.1 Rodina	26
2.1.2 Prostředí	Chyba! Záložka není definována.2
2.1.3 Škola.....	Chyba! Záložka není definována.2
2.1.4 Vrstevnické skupiny.....	Chyba! Záložka není definována.3
2.1.5 Masmédia	Chyba! Záložka není definována.4
2.2 VZDĚLÁVÁNÍ	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.4
2.2.1 Mateřská škola	Chyba! Záložka není definována.5
2.2.2 Základní škola	Chyba! Záložka není definována.6
2.2.3 Střední škola.....	Chyba! Záložka není definována.8
2.3 EKONOMICKÁ VÝCHOVA A VZTAH DĚTÍ K PENĚŽŮM	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.8
2.3.1 Ekonomická výchova a vzdělávání ve škole	Chyba! Záložka není definována.9
3 SOUČASNÉ EKONOMICKÉ PODMÍNKY V ČR	41
3.1 FINANČNÍ PODMÍNKY	41
3.2 SOCIÁLNÍ PODMÍNKY	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÝ VÝZKUM	46
4.1 DOTAZNÍK.....	46
4.2 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ A ZÁVĚR VÝZKUMU	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
SEZNAM TABULEK	60
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce jsou „Ekonomické podmínky a jejich vliv na výchovu a vzdělávání dětí“. Tato problematika je však velmi složitá a provázaná. Cílem této práce bude zachytit a popsat nejpodstatnější skutečnosti dnešní doby v této oblasti.

Dnešní dobu mnoho z nás označuje jako dobu moderní. Mě však toto označení blízké není, jelikož moderní doba je pro každou generaci, ať už minulou, současnou nebo budoucí. Neustále se totiž vynalézá a modernizuje, zdokonaluje apod. Jaká pro mě dnešní doba je? Konkrétně pro mě je dobou uspěchanou. Každý se, jak se říká, za „něčím honí“. Pravdou je, že to za čím se lidé honí, jsou peníze. Ty totiž vždy vládly světu a dnes to platí dvojnásob. To je ukazatel statutu lidí ve společnosti a bohužel i dětí zejména ve školách. Ovšem není to jen o tom, že se lidé otáčejí skrze peníze. I děti rychleji dospívají, neužívají si dětství, jak tomu bylo v době, když jsem byl ještě dítě já. Hrávali jsme s kluky den co den fotbal či jiné hry. Dnes? Dnes venku děti školou povinné nejsou skoro vidět. Sedí doma u počítače či notebooku a baví se přes Facebook či Skype. Pokud vidět jsou, tak o víkendech na diskotékách (třinácti-, čtrnáctileté „dětí“) s cigaretou v puse, a panákem v ruce. I to s sebou dnešní doba nese. Jsem rád, že jsem prožil dětství, jaké jsem prožil a obávám se o to, jaké dětství prožije můj (skoro dvouletý) syn. I když to závisí z velké části i na nás rodičích. Což je další část problematiky dnešní doby. Jelikož rodiče ve snaze zajistit rodinu co nejlépe finančně často zapomínají, že velice podstatný je čas strávený s dětmi. Jejich vztah. A tady máme onu spojitost se zajišťováním rodiny a výchovou dětí a ekonomickými podmínkami, které nutí lidi k tomuto stylu života. Dříve lidé neřešili, zda mají tři nebo pět dětí. Bylo to normální. Dnes lidé většinou zvažují, zda si budou moci dovolit dítě druhé, maximálně třetí. Maminky s dětmi kolikrát ani netráví první tři roky jejich života a po dvou letech se rychle vrací do práce. Neboť si nemohou dovolit o ni přijít. Jaký to má dopad na děti?

Rodiče s dětmi netráví potřebný čas. Nehrají si s nimi, neumějí spolu často hovořit o důvěrnějších věcech. Děti získávají více volnosti a v důsledku nezájmu rodičů pak dochází ke vzniku patologických jevů u dětí. Ty si nezájem rodičů kompenzují cigaretami, alkoholem a v ještě horších případech drogami. Nemají zábrany vyzkoušet všelico, protože s nimi o tom doma nikdo pořádně nemluvil. Ve školách dochází k šikanám skrze oblečení. Protože dnes je „důležité“ mít vše značkové, jinak je dítě terčem urážek, posměchu a má nízké postavení v dané společnosti dětí. Ale to jsou všechno věci, kterým se chci věnovat postupně v jednotlivých kapitolách této práce. Včetně těch ekonomických.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vývoj dítěte a výdajů na jeho zaopatření

Vývoj dítěte je rozdělen na několik období, ke kterým se vztahují určitá specifika, co se týče vývoje motoriky, vývoje myšlení, řeči a dalších dovedností. Jak jsem již zmínil v úvodu, mám skoro dvouletého chlapce. V oblasti vývojové se děti v tomto věku řadí do období batolecího. Uvědomuji si, že vývoj každého dítěte je rozdílný. Některé děti se vyvíjejí rychleji, jiné jsou s něčím „pozadu“, ale v podstatě během ukončení jednotlivých etap se vývoj vyrovná. V odborných publikacích jsou studie, které popisují vývoj dítěte obecně. Co by mělo miminko v kterém měsíci či týdnu už zvládnout, a podobně. Ovšem dělat si hlavu z toho, že to či ono naše dítě ještě neumí, je zcela zbytečné. Jelikož se to dřív či později stejně naučí. Rád bych první etapy vývoje nastínil prostřednictvím pozorování vývoje svého syna.

1.1 Novorozenecké období

Narodil se 15. 2. 2012 (3,52 kg, 52 cm).

Období prvních šesti týdnů jsou miminka v **období novorozeneckém**.

Hned po narození byl náš syn vybaven základními adaptačními reflexy, které mu onen přechod do nového prostředí mají pomoci překonat.

Adaptační reflexy jsou následující¹:

- potravní (např. sací)
- orgánové (např. vypouštění moči)
- obranné (např. reakce na nepříjemné podněty)

Samozřejmě byl vybaven i mnohými dalšími, které jsme sami mohli pozorovat. Při větším hluku (při úleku) rozhodil ručičky (Morův reflex), při pošimrání na dlani mě okamžitě pevně stiskl prst (uchopovací reflex). Děti v tomto období jsou vybaveny také reflexem plavacím, kráčivým ad. Nezvyklé u našeho syna bylo, že sám udržel hlavičku. Děti ji obecně v tomto období sami udržet nedovedou.

¹ Vývojová psychologie pro pedagogy, O. Doňková, J. S. Novotný, IMS Brno, 2010 (str. 42)

V tomto období dítě v podstatě nevidí. Reaguje pouze na zvuky a především na matčin hlas, který je mu znám již z prenatálního období.

Již od narození je pro dítě důležité sociální prostředí, do kterého se narodí a vývoj vztahu k rodičům. Důležité jsou první kontakty a schopnost rodičů (především matky) rozpoznat, co v daný okamžik určitý projev dítěte znamená a vyhovět mu. Správné rozpoznání a reakce na projev novorozeněte jsou první známky vzájemné komunikace.

Naučit se však rozpoznat podle křiku dítěte, co právě potřebuje, není jednoduché. Jelikož chlapci v prvních třech měsících trpí více kolikami a jsou tedy plačtivější. Ale šlo buď o hlad (potřebu kojení), přebalení či pochování, anebo jen zmíněné bolení břicha.

1.1.1 Vybavení pro novorozence

Zakládat dnes rodinu s větším počtem dětí není jednoduché. Je pravdou, že někteří lidé dávají přednost profesnímu růstu a kariéře před dětmi. Jiní si zase děti nemůžou dovolit z finančních důvodů. A není divu, jelikož zaopatřit dítě je dnes náročnější.

Není to o tom, že by se zvyšovaly potřeby novorozenců, kojenců či batolat, ale o pohodlnosti společnosti. Dříve se například používaly pleny látkové, praly se a vyvařovaly. Naproti tomu dnes pleny po využití vyhazují. Maminkám to samozřejmě ušetří spoustu času a práce. Avšak finančně to rodinný rozpočet zatíží více. K látkovým plenám se tak dnes vrací rodiny, které si nemohou z finančních důvodů dovolit kupovat pleny jednorázové, nebo z přesvědčení o jejich prospěšnosti pro dítě (např. zdravější vývoj kyčelních kloubů).

Již při očekávání narození dítěte je potřeba zajistit základní vybavení pro péči o miminko.

Tab. č. 1: Náklady na základní vybavení pro dítě

(v Kč)

Kočárek	8.000,-
Postýlka	1.500,-
Přebalovací pult	1.000,-
Skříňka na oblečení	1.500,-
Oblečení	2.000,-
Zavinovačka	300,-

Matrace	500,-
Povlečení	700,-
Vanička	200,-
Plenky 1 balení	500,-
Vlhčené ubrousky	150,-
Hygienické doplňky	500,-
CELKEM	16.850,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Zde je patrné, že už pouhá **výbava** pro miminko činí skoro **20.000,-**. Mnohé rodiny si v dnešní době navíc pořizují monitory dechu á 2.500,- Kč a chůvy á 1.000,-.

1.2 Kojenecké období

Od 7. týdne jeho věku (tedy prvního měsíce) do jednoho roku byl kojeneček.

Kojenecké období je plné vývojových změn, kterých dítě v tomto věku dosáhne. V kojeneckém období dojde u člověka k tak rychlému vývoji jako ne za celý zbytek jeho života.

Náš syn začal od 7. týdne rozdávat úsměvy, začal reagovat na hlas a vydával zvláštní hlásky. Snažil se napodobovat pohyby rtů a fascinoval ho lidský obličej. Jelikož se mu trochu zlepšil zrak, tak si začal všimnout i hraček na hrazdě, kterou měl pro začátek na hraní. Když se mu podařilo rukou rozhoupat jednu z hraček, tak ho to motivovalo k dalším pokusům. A tak si pomalu začal uvědomovat své ruce a později i možnost dané věci uchopit.

Ve 3 měsících použil sám obě ruce k uchopení hračky. Začíná být hravější a aktivnější. Směje se nahlas. V poloze na bříšku zvedá sám hlavičku a dokonce se natahuje jednou rukou po hračkách.

V 15. týdnech si hračky dává už i do pusy, protože mu začaly růst první zoubky.

Ve 4 měsících už ovládá své ručičky, drží hlavičku, zvedá ji, když leží na bříšku, žvatlá a objevil svoje nožičky, tak si s nimi začíná hrát.

V průběhu pátého měsíce mu vyrostl první zoubek a začal si hrát s jazykem (mlaskat, prskat). Z polohy na zádech se naučil sám přetočit na bříško a zpátky. Je všímavější k okolí, začíná zkoumat předměty kolem sebe. Rád osahává naše obličej. Při kontaktu

s druhými lidmi je plačtivý a jeho fixace na nás dva je obrovská. Po završeném 5. měsíci musíme vyměnit kočár. Jelikož chce pozorovat svět kolem sebe, musí „sedět“. Sám se posadit ještě neumí, ale při uchopení rukou se umí do sedu přitáhnout. V 6. měsíci zkoumá své ručičky a hraje si s nimi. Naučil se tleskat. V 7. měsíci mu vylezl první zoubek a říká své první slabiky ta-ta, de-de aj.

Svůj pohyb zdokonalil až v 8. měsíci. Začíná se plazit a učí se pohybovat pomocí chodítka. Nebýval tam dlouho, jelikož není zdravé to přehánět, ale býval tam rád.

V 9. měsíci umí říct „mňam“, „ham“, brouká si, leze po čtyřech (zapojuje i kolena), uvědomuje si sílu svého hlasu, a pokud mu upadne v chodítku něco z ruky, dává jím najevo, že to chce podat. Stále se však sám neumí posadit. Jen pro zajímavost v 10. měsících váží 10 kg a měří 77 cm.

V 11. měsících si rád prohlíží knížky, ukazuje na obrázky a také na předměty kolem sebe, které chce podat. Má rád přítomnost druhých dětí. Při pohledu na sebe v zrcadle si dává pusinky.

Sám se posadil až před dovršením 1 roku. Ve 12. měsíci má 6 zubů a začíná se stavět sám na nožky s podporou nábytku (stolek, gauč apod.)

1.2.1 Finanční náročnost zaopatření kojence

Stejně jako novorozenec i kojeneček spotřebuje cca 8 plen za den, tzn. balení plen na cca 14 dní. Tj. Kč 1000,- měsíčně jen za pleny. A nějaké to další oblečení, neboť miminka rychle rostou. Také můžeme předpokládat, že maminka kojí a tudíž nemusí mléko kupovat. Pokud kojení není možné, musí být kojenci podáváno mléko umělé. Například jedno balení Nutrilonu stojí 350,-, při krmení v 3 hodinových intervalech to je 8 dávek á 120 ml (u menších dětí do 4. měsíce), vystačí jedno balení Nutrilonu zhruba na týden. Za měsíc tak činí náklady na mléko u nekojených dětí cca Kč 1.750,-. Pro přípravu umělého mléka je však do 1 roku dítěte potřeba speciální kojenecká voda. Při častější konzumaci mléka vyjde balení (6 lahví) kojenecké vody na týden a její cena se pohybuje cca kolem 14,- Kč/láhev.

Tab. č. 2: Přehled měsíčních výdajů na zaopatření nekojených dětí	
(v Kč)	
Položka	Hodnota
Mléko	1.750,-
Pleny	1.000,-
Oblečení	1.000,-
Kojenecká voda	336,-
Hygienické prostředky	300,-
Celkem	4.386,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Náklady na kojence tak činí měsíčně zhruba 4.386,-.

Od pěti měsíců se u dětí začínají přidávat příkrmy a dítě se pozvolna převádí na normální stravu. Také se mu do jídelníčku zavádí ovoce, jogurty a jiné mléčné výrobky.

Ovšem děti potřebují také hračky a různé podněty pro vývoj jejich schopností. A to také není zrovna laciné. Například hračka na hraní se závěsnými hračkami se pohybuje cenově od 800,- Kč výše. Závěsná tahací plyšová hračka stojí kolem 250,-Kč. Takže rodiče, kteří chtějí dopřát svému miminku větší komfort a lepší hračky musí sáhnout hlouběji do kapsy.

Dalšími náklady je nepovinné očkování, které dítě nemusí prodělat ze zákona, ovšem jako prevence do budoucna je lepší. Například Prevenar 13 proti zánětu středního ucha aj. Toto očkování se skládá ze 4 vakcín, které se postupně aplikují a celkem toto očkování stojí Kč 1.860,-.

Co se týče léků, dítě v tomto věku obvykle trápí bolesti při prořezávání zoubků či teploty v důsledku růstu zoubků, nemoci či jako reakce po očkování. Podává se většinou sirup nebo čípky. Chlapce také prvního půl roku trápí bolení břicha a pro jejich úlevu jsou doporučovány kapky. To už je další lék do výbavy pro případ nouze.

Tab. č. 3: Další náklady související s vývojem a výchovou kojence

(v Kč)

Položka	Hodnota
Hračky (včetně knih)	1000,-
Nepovinné očkování	1.860,-
Léky (sirup Nurofen 1 bal., Pandadol čípky 1 bal.)	100,- 50,-
Celkem	3.110,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Tyto náklady mohou být i vyšší, závisí na spotřebě léků a finančních možnostech rodiny, jaké hračky svému dítěti v průběhu jeho vývoje dopřejí a zda je nechají očkovat i jinými vakcínami než jaké jsou zadány státem jako povinné.

1.3 Batolecí období

Nyní má 21 měsíců. Toto období je **období batolecí**. Trvá od 1 roku do 3 let. Chodit se naučil poměrně rychle. Sám a bez opory se začal pohybovat doma v 15. měsících. Venku až o měsíc později. Od roku si umí sám hrát, baví ho autíčka a od 13. měsíců je sám i posílá. Venku je neustále v kontaktu s dětmi v jeho věku. Nehrají si spolu, ale rádi tráví čas „vedle sebe“. Každý si hraje zatím sám. Tahají se o hračky, napodobují se.

Komunikace je lepší. Rozumí v podstatě všemu, co po něm chceme. Jenom si teď oblíbil slůvko „ne“ a na jakoukoli otázku se nám dostane odpovědi „ne“. Je to docela komické. Mluvit se mu stále ještě nechce. Umí zatím pár slůvek, ale začíná „rozvazovat“. V jeho věku by měla jeho slovní zásoba odpovídat minimálně 30 slovům.

Při oblékání se snaží zapojovat, rozepne si zip. Učí se jíst sám. Chodí sám do schodů a ze schodů s přidržením se zábradlí. Umí si hrát s míčem – kopnout do něj, hodit.

Co se týká jemné motoriky, naučil se zastrkovat malé geometrické tvary do odpovídajících otvorů; učí se vkládat správně i své první puzzle; maluje si (zatím jen čáry).

K tomuto bych jen rád dodal, že i když si v některých stádiích vývoje dal náš syn trošku na čas (např. sám se posadit), nakonec do nich „dozrál“. Vše chce svůj čas a především trpělivost.

1.3.1 Finanční náročnost zaopatření batolete

V batolecím období tedy od 1 roku do 3 let věku dítěte se dají náklady na zaopatření batolete shrnout následovně:

Tab. č. 4: Měsíční výdaje na zaopatření batolete	
(v Kč)	
Položka	Hodnota
Strava (včetně pokračovacího mléka)	3.000,-
Oblečení, obuv	600,-
Pleny	1.000,-
Hygienické prostředky	300,-
Hračky (včetně knih)	300,-
Léky	200,-
Celkem	5.400,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

U položky oblečení, obuv byl měsíční náklad přepočten z roční částky Kč 7.500,-.

Náklady na zaopatření batolete tak mohou měsíčně činit až 5.400,- Kč.

Další vývojové období dítěte po období batolecím jsou následující:

- Předškolní období
- Mladší školní věk
- Starší školní věk

Pak se člověk dostává do období dospělosti a nakonec stárí, ale těmito obdobími se zabývat v této práci nebudeme.

1.4 Předškolní období

Toto období trvá od 3 do 6 let věku dítěte. V tomto věku děti navštěvují mateřskou školu. Ta je pro děti významným mezníkem při přechodu z rodinného prostředí do vzdělávacího zařízení, tedy školy. Děti zde musí umět respektovat i další dospělou autoritu, kterou je učitelka.

Tyto děti jsou již samostatnější. Umí se obléci, jít na toaletu, zavázat si boty. V oblasti komunikace a řeči je dítě také samozřejmě šikovnější a dokáží vyjádřit, co právě chtějí či potřebují. Jsou zvědavější vůči svému okolí, a tudíž jsou kladeny z jejich strany neustále otázky typu „proč?“, „kdo?“, „co?“ a „jak?“.

U dětí předškolního věku se často projeví i další druh řeči. Vedle řeči sociální, kdy dítě komunikuje s druhými lidmi, jde o řeč tzv. pro sebe, kdy si dítě v podstatě opakuje a připomíná například pokyny, které slychává apod. Tato tzv. řeč pro sebe však kolem 5. - 6. roku přejde v řeč vnitřní – tichou. (O. Doňková, J. S. Novotný, 2010, s. 93)

Dítě se vyvíjí lépe po stránce emoční a socializační. Ocítá se zde mezi svými vrstevníky, což uspokojuje jeho potřebu kontaktu s druhými dětmi. Současně se však musí začít samo prosazovat a jednat s vrstevníky. Díky tomu dokáže lépe rozpoznat emoce druhých, ale také dát najevo své, mluvit o nich. Děti si již hrají ve skupinkách, něco společně vytváří a vzniká mezi nimi „kamarádství“. Učí se od sebe navzájem. Ne vždy ale bývá přístup dítěte k druhým pozitivně laděný. Zejména chybí-li dítěti pozitivní vztah s rodiči a potřebná dávka pocitu jistoty, bezpečí a lásky. Tyto děti pak bývají k druhým nepřijemné, neočekávají nic dobrého a umí být i agresivní.

Další etapou života dítěte pak je mladší školní věk. Ovšem nástup do školy je podmíněn jeho školní zralostí, kdy se posuzuje jeho tělesná, emoční, sociální zralost a také kognitivní vývoj (slovní zásoba, řeč, paměť aj.).

1.4.1 Finanční náročnost na zaopatření dítěte předškolního věku

Výdaje na zaopatření dítěte rostou v podstatě společně s dítětem. Kromě předchozích potřeb, které má rodina za úkol dítěti zabezpečit, zde vznikají další výdaje spojené s nástupem do mateřské školy. Zde se jedná o výdaje za stravu poskytovanou v zařízení a popřípadě výdaje spojené s výlety.

Tab. č. 5: Měsíční výdaje na zaopatření dítěte předškolního věku

(v Kč)	
Položka	Hodnota
Strava	3.000,-
Oblečení, obuv	600,-
Hračky (včetně knih)	300,-
Hygienické prostředky	300,-
Léky	200,-
Mateřská škola (strava, výlety aj.)	700,-
Celkem	5.100,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Je těžké stanovit položky jako je strava a oblečení, jelikož jsou výrazně individuální a totéž platí i o hračkách, knížkách a jiných vedlejších potřebách, které děti mají. V tomto věku se děti také učí jezdit na kole. Tudiž dalším nákladem je kolo, přilba a bezpečnostní prvky s tím související.

Tab. č. 6: Náklady na pořízení kola a jeho výbavy

(v Kč)	
Položka	Hodnota
Kolo	3.500,-
Přilba	400,-
Reflexní vesta a praporek	180,-
Zvonek	30,-
Košík na láhev a láhev	160,-
Osvětlení (zadní, přední)	250,-
Stojan	150,-
Celkem	4.670,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Pořízení nového kola i s veškerou výbavou tedy vyjde na 4.670,-.

1.5 Mladší školní věk

Období mezi 6. až 12 lety.

Toto období je pro dítě významnou událostí, i co se náročnosti týče. Nejen že dítě dochází do jiné instituce (základní školy) a musí si zvykat na nový režim, kolektiv a nové učitele (authority). Mění se mu i povinnosti. Život už není jen „hrou“, ale už se musí učit nových znalostem a vědomostem. Tyto jsou pak hodnoceny nejen učitelem, ale i rodiči. Kteří svými postoji dále ovlivňují vývoj sebehodnocení a sebepojetí dítěte. Vysoké nároky rodičů na dítě, které je není schopen uspokojit, může vést ke snižování jeho sebedůvěry.

Dítě má nástupem do školy několik nových rolí. Roli žáka, školáka a spolužáka.

Role žáka je dána patřičností do určité školy a třídy.

Role školáka jako taková je usměrňována školním řádem a učiteli. Její pojetí dítětem může být pozitivní či negativní, vše záleží na věku dítěte a jeho prozatímních osobních zkušenostech. Jeho postoj se časem může změnit.

Role spolužáka je pro dítě velmi důležitá a souvisí s navazováním nových kamarádství a přátelství s vrstevníky, kteří společně s ním do školy (především jeho třídy) nastoupili a především tato role souvisí také se sebezprosažením se. Na začátku je třída jen skupinou daných dětí, není nijak diferencovaná. Postupně pak dochází k navazování kamarádství a vytváření vlastních skupin. Ne každé dítě však do nějaké patří. Dětské skupiny vznikají na základě určitých podobností jejich „členů“. Tzn. že dítě, které svými schopnostmi či vlastnostmi určitým způsobem vybočuje (jsou neprůbojné, bojácné), nebývá dětskou skupinou přijato. Každé dítě nakonec ve třídě získá určité postavení, ovšem ne vždy takové, které může pozitivně ovlivňovat jeho další rozvoj osobnosti.

V tomto věku již dochází k osamostatňování se od rodiny a to především prostřednictvím vrstevníků.

Jak popisuje toto období O. Doňková, J. S. Novotný (2010, s. 103), u dětí dochází k rapidnímu rozvoji mentálních schopností, dítě dokáže lépe hovořit o svých zkušenostech, pocitech a myšlenkách, více se soustředí na druhé, na jejich potřeby, zájmy apod. Zvyšuje svoji nezávislost na rodičích a rodině vůbec, silnější smysl rozlišování správného a špatného, větší pozornost věnována kamarádství a práci v kolektivu, a rostoucí touha být akceptován a oblíben mezi kamarády.

1.5.1 Finanční výdaje na děti mladšího školního věku

Vyšší finanční zatížení pocítí rodina již při přípravách nástupu dítěte do první třídy. Nejen že musí koupit dítěti výbavu v podobě aktovky, penálu a dalších školních pomůcek, ale škola vyžaduje také další pravidelné výdaje jako například za družinu, obědy, příspěvky a na výlety, které pro děti pořádá. Výbava pro prvňáčka vyjde rodinu zhruba na 3.000,-. V tabulce jsou dále uvedeny další výdaje související se vzděláváním.

Tab. č. 7: Měsíční výdaje na vzdělávání dítěte mladšího školního věku	
(v Kč)	
Položka	Hodnota
Družina (600,-/půl roku)	100,-
Obědy, svačiny (škola)	800,-
Kapesné	200,-
Zájmové kroužky	300,-
Příspěvky (300,-/rok)	30,-
Celkem	1430,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Dalším nákladem a ne malým může být také doprava do školy. Ne v každé obci se nachází škola a ne do každé školy jsou rodiče děti ochotni dát. Některé děti jsou nuceny již od útlého věku jezdit do škol do vedlejších obcí například autobusy. Na kolik vyjde takové dojíždění? Například v případě dojíždění v rámci 1 zóny autobusem (Starovičky – Hustopeče u Brna) vyjde měsíční jízdenka na Kč 105,- pro děti do 15 let. V případě dojíždění v úseku 2 zón (Velké Pavlovice – Hustopeče u Brna) vyjde měsíční jízdné pro dítě do 15 let na Kč 200,-.

V rámci vzdělávání dnes v žádné rodině nesmí chybět počítač či notebook, tablet. I jeho pořízení je nákladné a pro děti v dnešní době nepostradatelné. Každému dítěti již od 1. třídy nechybí ani mobilní telefon a kredit do něj není také zadarmo. Ovšem děti většinou mají telefony, aby je mohly rodiče kdykoli kontaktovat a v případě potřeby děti je. Těmto mladším dětem kredit (paušál) zatím tedy neslouží pro „klábosení“ s kamarády.

Vedle toho samozřejmě rodina poskytuje dítěti uspokojení jeho základních potřeb (ošacení, strava, zdraví, hygiena atd.). Výdaje v podstatě rostou společně s dětmi.

1.6 Starší školní věk

Dalším významným mezníkem ve vývoji osobnosti dítěte a procesu jeho socializace je ukončení povinné školní docházky, získání občanského průkazu (v 15ti letech), volba budoucí profese a následně nástup na střední školu. Ta má za úkol připravit dospívající děti na budoucí výkon povolání a na vstup do života jako takový.

V tomto období se děti dostávají do fáze dospívání, které je velice náročné a komplikované.

O. Doňková a J. S. Novotný (IMS Brno 2010, s. 111) vysvětlují dospívání jako období, kdy dochází ke komplexní proměně osobnosti na úrovni biologické (např. pohlavní zrání), psychické (např. posuny v emoční sféře) i sociální (např. osvojování si nových sociálních rolí).

Jedinec si prochází obdobími rané adolescence (11 – 15 let), po kterém následuje období pozdní adolescence (15 – 20 let).

Raná adolescence (pubescence)

U pubescentů věku lze pozorovat zejména změny v tělesném dospívání, změnami zevnějšku. Dochází u nich také ke změnám ve způsobu myšlení a emocionálním citění a prožívání. Snaží se odlišit od dětí i dospělých a tak si vytváří svůj vlastní životní styl, hodnoty, zájmy apod. Záleží jim však zejména na jejich vzhledu a oblečení.

Pubescenti již začínají vzdorovat a to nejen rodičům, ale i vůči jiným autoritám (učitelům). Snaží se vymanit z jejich vlivu a především z podřízeného postavení.

Například v oblasti oblékání. Do 10 let věku dítěte se dítě obléká podle toho, co mu maminka nachystá a co mu koupí. Jakmile se však dítě dostane do pubescence, změní se jeho priority a mezi jednu z nich patří jeho vzhled neboli image. Je pro něj tedy důležité, dávat ostatním najevo například značkovým oblečením, že nepatří do „nižších společenských vrstev“, nýbrž minimálně do středních. Pubescenti se v tomto období stydí před druhými, pokud je jejich finanční zázemí nižší. Naopak velkou sebedůvěru mají pubescenti z vyšších vrstev. Stejně tak tomu je i s mobily, tablety a jinou elektronikou, která se stává součástí životů dětí již od útlého věku. Jejich pohled je tedy takový, že kdo dnes z nich nemá „dotykáč“ je outsider.

Pozdní adolescence

V této fázi vrcholí odpoutávání se dospívajícího dítěte od rodiny. Nástup na střední školu vyžaduje mnohdy také pobyt na internátu. Adolescent se dostává domů pouze na víkend a ten ještě stráví většinou s kamarády venku.

V tomto období se jisté aspekty nemění. Pozdní adolescent si stále potrpí na úpravě svého zevnějšku a jeho image. Společnost jej začíná vnímat jako dospělého a jeho vrstevnická skupina ztrácí na významu, co se skupinové identity týče. Důležitější se pro jedince v tomto věku stává jeho vlastní identita.

S přibývajícím věkem adolescenta přibývají také požadavky, které jsou na něj kladené od okolního světa, ovšem práv mu již tolik přiděleno není (než dovrší 18 let). Což stále ústí v jeho negativismus. Ten se projevuje i ve škole, kde si dospívající také dovolí odporovat učitelům, provokovat je. Zejména ty, kteří jim dávají najevo svoji nadřazenost, která vyplývá z jejich statutu.

Starší školní věk je pro rodiče nejnáročnější jak z hlediska finančního, tak především z hlediska výchovného. Dospívání probíhá u každého dítěte individuálně. Jinak u dívek a jinak u chlapců. Děti, které mají dobré rodinné zázemí a jejich rodina je plně funkční, nemívají v tomto období většinou žádné obtíže. A pokud ano, nebojí se je řešit s rodiči. Horší je to s dětmi, kterým funkční rodina chyběla a jejich zázemí je neklidné a problematické (hádky rodičů, rozvod či jiné patologické jevy u některých z členů rodiny). Ty většinou své problémy řeší po svém a ne vždy společensky přijatelně.

1.6.1 Finanční výdaje na děti staršího školního věku

I dospívající děti vyžadují vedle základních potřeb také zaopatření v souvislosti se vzděláváním. Obecně platí, že větší děti znamenají pro rodiče větší starosti, ale také větší výdaje. Zejména v oblasti vzdělávání. Jak jsem již výše zmínil, adolescent přechází na střední školu a ne vždy se podaří, že se vybraná škola nachází zrovna v místě bydliště.

Většinou musí děti buď denně dojíždět, nebo se ubytují na tamním internátu a domů dojíždí jen na víkendy. Učebnice se na střední škole musí kupovat. Adolescent má již také větší spotřebu kreditu na volání. Co to pro rodinu z finančního hlediska znamená? Další výdaje.

Tab. č. 8: Měsíční výdaje na vzdělávání dítěte staršího školního věku	
(v Kč)	
Položka	Hodnota
Doprava (např. Velké Pavlovice – Brno)	400,-
Strava	2000,-
Kredit	300,-
Kapesné	1000,-
Ubytování (internát)	900,-
Učebnice (4.000,-/ rok)	400,-
Celkem	5.000,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Vzdělání dítěte staršího školního věku nás měsíčně vyjde zhruba na Kč 5.000,-. Může to být klidně i více nebo také méně. A to jsme k tomu nepřipočítali náklady na ošacení, hygienu a jiné věci v rámci základních potřeb.

2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ

2.1 Výchova

„Výchova je záměrné, cílevědomé působení, které se projevuje všestranným formováním osobnosti. Je to specificky lidská činnost.“²

Její nejdůležitější složkou (vedle dalších) je především výchova mravní.

„Mravní výchova je záměrná činnost vychovatele, která vede k vychování určitých lidských vlastností, představ, názorů, postojů, dovedností, citů, návyků a chování.“³ Tato pak vytvoří morální přesvědčení jedince, které se následně projevuje v jeho chování a jednání ve společnosti.

Samotný výchovný proces, jak uvádí B. Kraus, M. Jůzl a M. Tannenbergerová v Teorii výchovy členíme na tři základní etapy:

- a) *Heteronomní období*
- b) *Autonomní období*
- c) *Období sociální konformity*

V *heteronomním období* jde v podstatě o přijímání pokynů, norem a požadavků vychovávaným zpravidla od rodičů, jež jsou pro něj autoritou. Toto období trvá do 6 let, pak dítě nastupuje do školy a jeho samostatnost a schopnost uvažování se prohlubuje.

V *autonomním období* tedy dochází vychovávaný do školy a seznamuje se s dalšími autoritami – pedagogy a také dochází do většího kolektivu vrstevníků. Zde si začíná dítě samo uvědomovat své chování, jeho vliv na druhé a utváří si nové postoje a hodnoty. S jeho vě-

^{2,3} Teorie výchovy, B. Kraus, M. Jůzl, M. Tannenbergerová, IMS Brno 2011, str. 37

kem roste samozřejmě i snaha o sebeprosazování (dospívání) a kladení odporu vůči některým požadavkům společnosti.

Poslední etapou je *období sociální konformity*, kdy tento výchovný proces v podstatě „končí“. Jde o osamostatnění a zvládnání životních situací. Zde se pak odhalí výsledky onoho výchovného procesu (daného rodinou, školními institucemi), kterým si vychovávaný v předešlých etapách prošel.

Výchova je tedy základem **socializace** jedince, tedy jeho začlenění do společnosti.

„Skutečnost, že lidský jedinec (individuum) přichází na svět jako biologická jednotka vybavená jen vrozenými reflexy a instinkty a postupně se z něj stává sociální bytost – osobnost – je důsledkem procesu socializace.“⁴

„Proces socializace jako takový je nezáměrný a probíhá nahodile a živelně po celý život. Jedná se o každodenní vliv okolí v širokém smyslu.“⁵

2.1.1 Rodina

Osobnost jedince je utvářena již od narození. Největší a nejvýznamnější vliv na jejím utváření má na prvním místě **rodina**. Zde totiž dochází k předávání hodnot a návyků z generace na generaci. Rozhodující jsou první tři roky života dítěte, zde je vliv rodiny výsadní a nenahraditelný.

Rodina má plnit určité funkce. Jejich míra naplnění má pak dále vliv na vývoj dítěte.

B. Kraus tyto funkce označil jako biologickoreprodukční, ochrannou, sociálně-ekonomickou, emocionální, socializačně-výchovnou a zařadil zde i rekreaci a zábavu, která by v rodině také chybět neměla.

⁴ Sociální psychologie I, F. Vízdal, IMS Brno 2010, str. 39

⁵ Sociální pedagogika I, B. Kraus, P. Sýkora, IMS Brno 2009, str. 18

Bilologickoreprodukční funkce

Ono rozhodnutí mít děti, zda jedno či více, je v dnešní době častou otázkou mnoha rodin.

Náklady na výchovu a vývoj jednoho dítěte byli vyčísleny v předchozí kapitole. Tudíž nastává otázka finanční. „Stačí příjem rodiny vzhledem k dosavadním výdajům na jedno popřípadě na druhé dítě?“

V dnešní době je totiž patrné, že porodnost ve vyspělých zemích klesá. Důvod? Kariéra, peníze. Moderní svět nabízí lidem komfort, ale ne zadarmo. Jeho cena je vysoká a lidé se rozhodují: „pohodlí nebo děti a omezení se“.

Ochranná funkce

Spočívá v zabezpečování životních potřeb členů rodiny (jídlo, bydlení, ošacení, zdraví a další).

Podle průzkumů Českého statistického úřadu činili průměrné výdaje na osobu v rodině s dětmi za první čtvrtletí roku 2013 Kč 8.493,-.

Potraviny	1.647,-
Ošacení, obuv	446,-
Bydlení (včetně vody, energie, paliva)	1.597,-
Zdraví	168,-
Doprava	1.143,-
Vzdělávání	90,-
Pošta a telekomunikace	376,-
Rekreace, zábava, kultura	831,-

Zdroj: Český statistický úřad; www.czso.cz

Zajišťování základních životních potřeb není pro mnohé rodiny jednoduché a ty měsíc co měsíc válčí s rozpočtem. Rodinný rozpočet zatěžuje nejvíce bydlení (ať už hypotékou či nájmem), dále energie, voda, paliva, výdaje za potraviny, které jsou také rok od roku dražší.

Pro některé rodiny je tak problém koupit dítěti nové boty, protože je jejich rozpočet nízký a nové boty pro dítě stojí od Kč 450,- výše. Naštěstí je tu dnes možnost koupit botky v bazaru, nošené a levné kolem 150,-. Otázkou však je, jestli zrovna vychozené boty jsou pro vývoj nožky dítěte ty pravé. S oblečením je to po této stránce jednodušší.

Ne každému se také poštěstí pracovat v místě bydliště a tak se musí dopravovat vlastním vozidlem, nebo využívat veřejnou dopravu. Tak či onak výdaje za dopravu nejsou zrovna zanedbatelnou částkou. Navíc pokud veřejnou dopravu musí využívat i děti, aby se dostaly do školy.

Sociálně-ekonomická funkce

Rodina při výkonu svých ostatních funkcí nakupuje a spotřebovává statky a služby. Současně je však také poskytovatelem výrobního faktoru – práce. Za vykonávání práce člověku náleží ocenění za vykonanou práci a to ve formě platu či mzdy. Mzda je příjmem rodiny, díky níž může rodina plnit své funkce a zajišťovat především své životně důležité potřeby.

Tab. č. 10: Průměrná čistá mzda s odpočtem na jedno dítě	
Průměrná hrubá mzda (za 3. čtvrtletí r. 2013)*	24.836,-
Odvody na sociální zabezpečení (6,5%) a zdravotní pojištění (6,5%)	- 3.228,-
Odpočty	
- poplatník (2.070,-)	3.187,-
- dítě (1.117,-)	
Daň z příjmu (15%)	- 2.760,-
Průměrný disponibilní příjem	18.848,-

*) údaj zjištěný na www.czso.cz

V této tabulce jsem se snažil vyčíslit čistý disponibilní příjem dospělého při uplatnění odpočtu na jedno dítě. Při výpočtech jsem vycházel z průměrné hrubé mzdy stanovené pro 3. čtvrtletí minulého roku. Pravdou však je, že mnozí na tento průměr zdaleka nedosáhnou a jejich reálné příjmy jsou podstatně nižší.

Emocionální funkce

Rodina však není jen hrstka lidí žijící ve společné domácnosti. Rodina by měla dávat pocit lásky, jistoty a bezpečí. Děti musí cítit, že jsou milovaní a měla by jim být věnována pozornost a především dostatek volného času. Právě onen pocit jistoty a bezpečí pak vyplývá ze skutečnosti, že má rodina kde bydlet, co jíst a mají se rádi. Děti ke štěstí peníze a moderní vymoženosti (nejmodernější mobil, tablet aj.) v podstatě nepotřebují, pokud mají klidné a útulné zázemí, byť jen prostý byt se starším nábytkem. Bydlení rodiny nemusí být vybaveno LED televizí a moderním nábytkem, aby plnila tuto funkci.

Sociálně-výchovná funkce

Rodina svým způsobem „fungování“ připravuje své děti na vstup do života a jejich osamostatnění se. Pokud tedy bude dítě vychovááno laxně a nebude se od něj očekávat určitá míra zodpovědnosti, může se stát, že se nebude chovat zodpovědně ani v dospělosti. Rodiče by měly být svým dětem vzorem a ukázat jim tak, co od nich společnost dále očekává. Například postavení rodičů k zaměstnání. Pokud vyrůstá dítě v rodině, kde otec, matka či oba pracují jen „sezónně“ a žijí tak na úkor sociálních dávek, pak lze do budoucna očekávat, že bude jejich přístup napodobovat.

Rekreace, relaxace, zábava

Jak jsem již zmínil, důležitý je čas trávený rodinou společně. Zejména pro děti. Rodiny jezdí na dovolenou, do kina, divadla, nebo jen na procházky či na hřiště.

I rekreace a zábava něco stojí. Ne každý si může dovolit vyrazit v létě na dovolenou k moři či v zimě na hory. Oba tyto typy dovolených jsou totiž nejnákladnější.

Jen lyžařská výbava na hory pro dítě vyjde zhruba na Kč 6.800,-.

Dětské sjezdové lyže	2.500,-
Hůlky	200,-
Dětské lyžařské boty	1.500,-
Lyžařské kalhoty	600,-
Lyžařská bunda	800,-
Lyžařské brýle	200,-
Lyžařská helma	500,-
Lyžařské rukavice	500,-
Celkem	6.800,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Dále je k dovolené na horách potřeba ubytování (nejlépe s polopenzí), skipasy a peníze na útratu (občerstvení apod.). Mnoho Čechů dnes vyráží na hory raději do zahraničí, neboť lyžování v Itálii vyjde i s dopravou laciněji jako například v Krkonoších a navíc je zde jistota dostatečné sněhové pokrývky.

	Krkonoše	Monte Bondone (Itálie)
Ubytování	7.000,-	7.000,-
Skipasy	6.470,-	v ceně ubytování
Strava	4.000,-	2.000,-
Doprava	1.000,-	3.250,-
Celkem	18.470,-	12.250,-

Uvedené hodnoty jsou pouze orientační.

Z tabulky č. 7 je patrné na kolik Kč zhruba takový pobyt ať už na českých či zahraničních horách vychází.

A podobně je to i s letní dovolenou. Ne každá rodina si může dovolit letecký zájezd k moři či vůbec cestu k moři podniknout (např. autem do Chorvatska), proto volí pro svůj volný čas tuzemsko, popřípadě žádné podobné pobyty nepodnikají.

Dalšími způsoby příjemně stráveného času je například kino. Dříve byla kina v každé obci, byla dřevěná, nepohodlná, hůře ozvučená. Avšak cenově dostupná skoro pro všechny. Dnes pokud chce rodina vyrazit do kina, musí jet do multiplexového kina v Brně například

do nákupního centra Olympia. Tato kina jsou s polstrovanými sedadly, výborně ozvučená a s možností zakoupení občerstvení v podobě nápoje a popcornu. Zní to parádně. Kolik však taková legrace vyjde rodinu se dvěma dětmi?

Tab. č. 13: Náklady na návštěvu kina pro 4členou rodinu (v Kč)	
Vstupenky (2 dospělí, 2 děti)	cca 616,-
Občerstvení (1x velká Cola, 1x velký popcorn)	cca 170,-
Doprava	250,-
Celkem	cca 1.036,-

Hodnoty uvedené v tabulce jsou pouze orientační.

Rodinu tak návštěva kina vyjde na přibližně něco přes jeden tisíc korun.

Tímto bych rád tuto funkci uzavřel a vrátil se zpět k funkcím rodiny obecně.

Pokud některé ze svých funkcí rodina neplní, ohrožuje tím zdravý vývoj dítěte, jeho osobnosti (je tzv. afunkční). Obecně platí, že děti z problémových rodin jsou také problémové. Problémové děti dnes již nelze radit jen do nižších, ekonomicky slabých vrstev, ale i do vyšších. Kdy se děti „boháčů“ stávají problémovými, jelikož se jim od mala nedostávalo tolik pozornosti, lásky a péče jako jiným dětem. A svým chováním pak buď dělají rodičům schválnosti anebo si tak na sebe obrací jen jejich pozornost.

Nejčastějšími chybami, kterých se mohou rodiče dopustit, jsou:

- přehnaná láska/přísnost
- málo času stráveného společně, nedostatek citu
- nevšímavost nebo jiné problémy v rodině (hádky, rozvod, alkohol, drogy aj.)

Znaky výchovy v rodině⁶:

- *individuální charakter* (výchova je odvislá od věku rodičů, jejich vzdělání, životních zkušeností atd.)
- *neprofesionální charakter* (staví pouze na zkušenostech z dětství, což má za následek rozmanité metody ve výchově)
- *intimní charakter* (výchova probíhá na bázi často silných citových vazeb)
- *dlouhodobé působení* (výchova probíhá řadu let a má relativně stabilní charakter)

2.1.2 Prostředí

Vedle rodiny ovšem má na vývoj osobnosti dítěte vliv také **prostředí**. Nejen přírodní, ale především společenské a kulturní. Člověk se tedy rodí do určité společnosti, kde jsou dány nějaké normy a standardy chování, tradice a zvyklosti. A očekává se, že i další generace budou tyto hodnoty ctít a dodržovat. Zde tedy leží úloha na rodině a dalších institucích (školských zařízení), aby děti s těmito normami a standardy seznámila a naučila je tyto respektovat a dodržovat, neboť budou nezbytné pro jejich budoucí život, kdy se docela osamostatní.

Dalšími socializačními činiteli, kteří mají vliv na jedince a jeho adaptaci a začlenění do společnosti jsou škola, vrstevnické skupiny, masmédiá aj.

2.1.3 Škola

Další socializační činitel. Škola je ovšem úzké vyjádření tohoto působení. Proces socializace ve vzdělávacích institucích (výchovných zařízeních) začíná již v mateřské škole a pokračuje dál přes školu základní, školní družiny, zájmové kroužky, střední školu a další.

Jak již bylo zmíněno, nástup do školy je jakýmsi mezníkem ve výchově a vzdělávání dítěte, neboť se dostává do prostředí, které vyžaduje mnoho změn v dosavadním režimu dítěte.

⁶ Teorie výchovy, B. Kraus, M. Jůzl, M. Tannenbergerová, IMS Brno 2011, str. 58

Počínaje ranním vstáváním, nutností udržování pozornosti ve vyučování, učení se, přijetí nových autorit v podobě učitelů a jejich respektování a novým kolektivem konče.

Škola a další výchovné zařízení mají za úkol dané jedince vychovávat tak, aby věděli, co se od nich ve společnosti očekává a jaké jsou nástrahy okolního světa a jak se jim vyhnout. Školy by měly také svým žákům poskytovat dostatek zájmových kroužků či prostory, kde by mohli efektivně trávit volný čas mezi hodinami či o přestávkách.

Ale je to právě nový kolektiv, který působí na děti ve školách silněji a podílí se dost na výchově a následném vzdělávání daného jedince. Schopnosti a dovednosti některých dětí mohou být třídním kolektivem (vybranou skupinou) potlačovány. Zejména u dětí s nižší sebedůvěrou. Dítě nechce například dávat své znalosti najevo, aby pak nebylo terčem posměchu dané skupince dětí. Všichni známe ono nadávání do „šprtů“, někteří z nás tuto nadávku párkrát zaslechli, jiní ji zase vydávali. V dnešní době se tak setkáváme stále častěji s pojmem šikana. Šikana se dělá zřejmě vždy, ovšem s rostoucí agresí u dnešních dětí roste také její míra a některé případy jsou v řešení policie. Proto je na rodičích, pedagozích a jiných dětech, aby si takových situací všimli a včas je řešili, děti hlásili. Protože to může vést až k tragickým důsledkům. Pro tyto a jiné případy by měly být na školách výchovní poradci nebo lépe profesionální psychologové, kteří pracují jak se žáky, jejich rodiči, tak učiteli a jsou schopni v případě zhoršení prospěchu či samotného chování žáka zasáhnout a dané těžkosti řešit.

2.1.4 Vrstevnické skupiny

Vrstevnickými skupinami rozumíme skupiny dětí, mládeže, ve stejné věkové hranici. Každý člověk se snaží někam patřit a mít opravdové přátele, ovšem dopracovat se k nim není jednoduché.

Dítě se začíná začleňovat do vrstevnických skupin především s nástupem do školy. Předtím se sice s vrstevníky setkává, ale spolu si zatím nehrají. Jen vedle sebe. Potřeba začlenit se narůstá, jak uvádí B. Kraus (2008, str. 88), mezi 8. – 10. rokem dítěte. Tyto skupiny jsou velice nestálé, děti v tomto věku sice hledají společné hodnoty a zájmy, ale jejich soudržnost je velmi křehká. Až v mládí (zejména na středních školách) dochází ke vzniku „pravých“ vrstevnických skupin. Mládež se označuje například jako parta. Chodí spolu ven, především na diskotéky, zkrátka baví se spolu ve škole i mimo ni. Vznik těchto skupin je

spontánní a jsou neformální. Má obrovský vliv na rozvoj osobnosti jedince a na jeho socializaci. Podle charakteru dané skupiny, jejich návyků a hodnot, životního stylu, kterými se snaží odlišit od společnosti, může mít jak pozitivní tak negativní vliv na dané jedince.

Většina rodičů má obavy o své děti v tomto období, aby se nezačlenily do „špatné“ skupiny, která by mohla jejich další život velmi negativně ovlivnit a svádět je tak na „špatnou cestu“ (alkohol, drogy, záškoláctví aj.)

2.1.5 Masmédia

Masmédií se rozumí sdělovací prostředky, které slouží k masové komunikaci, tedy zasahují široké vrstvy obyvatelstva.

Nejprve to byl jen tisk, který informoval lidi o tom, co se děje. Později se přidal rozhlas, pak televize a dnes tu máme ještě internet. Dospělý se však jejich vlivu dokážou bránit, ale děti a mládež ne. V posledních letech ve světě narostl počet dětí a mládeže, které napodobují „střílečky“ z filmů či z počítačových her. Celkově u nich roste agrese, kterou denně vidí v televizi.

Také přístup k internetu je pro děti velice nebezpečný. Dnešní děti se rády vybavují přes Skype, Facebook či jiné chaty. Netuší však, že jejich internetový kamarád na druhé straně může být pedofil či jinak nebezpečný člověk.

Je tedy na rodinách, aby své děti od těchto vlivů ubránily a na školách, aby jim možné negativní důsledky těchto masmédií neustále připomínaly.

2.2 Vzdělávání

„Pojem vzdělávání se obecně chápe jako systém vědomostí, dovedností a návyků, postojů, přesvědčení a určité úrovně rozvoje poznávacích sil osobnosti, odpovídající potřebám společnosti a umožňující optimální utváření osobnosti.“⁷

⁷ Základy didaktiky, L. Mazánková, Brno 2006, str. 5

Na prvním místě v oblasti výchovy a vzdělávání je samozřejmě rodina, která předává dítěti své postoje a přesvědčení. Vzdělávání jako takové ovšem probíhá především prostřednictvím škol.

Zjednodušený systém vzdělávání:

mateřská škola → základní škola → střední škola → (vyšší odborná škola) → vysoká škola

2.2.1 Mateřská škola

Po dovršení zpravidla tří let začínají děti docházet do mateřské školy. Čímž začíná jejich etapa vzdělávání. V mateřských školách se dítě poprvé setkává s jinou autoritou než rodiči, kterou musí poslouchat a respektovat. Také se dostává do společnosti jiných dětí (své vrstevnické skupiny), kde začíná samo navazovat své první kontakty a hledat si „kamarády“.

Mateřská škola připravuje děti na vstup do základní školy. Měla by je rozvíjet a vzdělávat tak, aby měly děti v první třídě všechny relativně stejnou výchozí pozici. Mateřská škola není povinná, avšak zpoplatněná. Poslední rok předškolního vzdělávání je zdarma a děti jsou do něj přijímány přednostně. Zřizují je obce. Jak to však s mateřskými školami u nás vypadá?

Statisticky:

Tab. č. 14: Předškolní vzdělávání	
(stav k 30. 9. 2012)	
Ukazatel	Počet
Mateřské školy celkem	5.011
- z toho soukromé	194
Třídy mateřských škol celkem	14.972
Děti zapsané v mateřských školách celkem	354.340
- z toho dívky	170.705
Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	27.739,2

Zdroj: Český statistický úřad; www.czso.cz

Mateřské školy navštěvuje 77 % všech tříletých dětí; 88,7% všech čtyřletých dětí a 90,6% všech pětiletých dětí.

Prakticky: je jich stále nedostatek, vzhledem k nárůstu počtu dětí předškolního věku a tedy porodnosti od r. 2002

Jak stojí v článku novin Právo (ze dne 25. listopadu 2013, str. 1 a 4) školek je málo a rodiče hledají těžko náhradní řešení, jelikož musí nastoupit do práce. Letos do školek nastoupilo 363 568 dětí. Do školek se nedostalo skrze nedostatečnou kapacitu (dle oficiálně odmítnutých žádostí) 60 281 dětí. Toto číslo je pravděpodobně i vyšší. Mnoho rodičů se už o zápis do školek mnohdy ani nepokouší.

Ministerstvo školství ve své Výroční zprávě o stavu o rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012 uvádí, že za rok 2012/2013 bylo zamítnuto 59 tisíc žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání

Jedním z náhradních řešení, ke kterým mnozí rodičové sahají, je umístování dětí do dětských koutů např. v obchodních domech. Což je obrovská chyba. Děti si tam hrají sami. Nikdo je nic neučí, nikdo se jim nevěnuje. I stravu jim musí rodiče nachystat s sebou. Polední odpočinek na lůžku taky není možný, protože na to tyto koutky vybaveny a zřízeny nejsou. Takže tam děti případně spí na zemi někde v koutě. Toto řešení je tak jen, doufejme, nouzové a nestane se pravidlem.

Nezbývá než věřit, že stát si s touto problematikou poradí a vytvoří tak podmínky pro to, aby mohly být zvětšeny kapacity u školek stávajících a také nebyly tak svazující podmínky pro vytváření školek nových.

2.2.2 Základní škola

Další významnou etapou vzdělávání je základní škola. Aby do ní dítě mohlo nastoupit, předpokládá se u něj splnění určitých předpokladů tělesných, kognitivních, emočních, sociálních a motivačních. Ty se prokazují při zápisu dětí do školy, kde je prováděn test jejich školní zralosti. V případě, že daná „komise“ shledá u dítěte určité nedostatky, dává se mu ještě zpravidla roční odklad.

Tab. č. 15: **Zápis do prvních tříd v letech 2012-2013**

(údaje k 28. 2. 2013)

Celkem dětí	Rok	Zapsáno	Žádosti o odklad
	2012	113921	16139
	<i>z toho po odkladu</i>	22528	-
	2013	120592	16672
	<i>z toho po odkladu</i>	21679	-

Zdroj: www.msmt.cz, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Docházka do základní školy je povinná a v případě neplnění této povinnosti se o rodinu začíná zajímat sociální úřad prostřednictvím svých pracovníků.

Základní škola je rozdělena do I. (1. – 4. třída) a II. stupně (5. – 9. třída).

Tab. č. 16: **Základní přehled o základních školách v ČR k 30. 9. 2012**

	Počet základních škol	Počet tříd	Počet žáků	
			I. stupeň	II. stupeň
ČR celkem	4 095	41 739	488 106	319 844
<i>z toho Jihomoravský kraj</i>	475	4564	53 146	34 298

Zdroj: Český statistický úřad; www.czso.cz

Základní škola rozvíjí osobnost dítěte a vzdělává jej tak, aby bylo dítě schopné na základě svých dosažených schopností, vědomostí a dovedností samo (či s rodiči) určit, kam jeho vzdělávání bude dále směřovat. Jakou profesí by chtěl v budoucnu vykonávat. Tyhle skutečnosti se v daném věku odhadují ještě stěží. Rodiče se snaží své děti dostat mnohdy na školy, na které samy děti nechtějí a například po roce je pak musí ze školy vzít a dát na jinou, protože na tyto školy buď děti nestačí anebo je bojkotují záměrně. Tak či onak by toto rozhodnutí, co dál po základní škole, mělo být kompromisem mezi rodiči a dětmi.

2.2.3 Střední škola

Vzdělávací zařízení, jehož absolvování není povinné, avšak z hlediska vlastní budoucí existence nezbytná součást vzdělání. Existují různé typy středních škol. Například odborné tříleté školy, po jejímž absolvování obdrží absolvent výuční list, dále gymnázia a střední školy ukončené maturitou.

V posledních letech však sílí trend maturitních oborů a zájem o obory s výučním listem klesá. Důvod? Zřejmě je to dáno dobou, ve které žijeme. Společnost poukazuje na nutnost vzdělání a lidé získávají pocit, že nejnižší společností „přijatelné“ vzdělání je zakončeno maturitou. Vždyť i na ty obvyklejší profese se v poptávkách po pracovní síle (inzerátech) objevuje požadavek maturity.

Maturita také dává absolventům možnost dále pokračovat studiem na vysoké škole.

Pro stručný přehled poslouží následující tabulka.

Druh vzdělávání	Počet škol	Počet žáků	Nově přijatí do 1. ročníku	Absolventi 2011/12
SŠ s výučním listem	522	100 558	34 441	27 985
SŠ s maturitní zkouškou	1 148	338 065	72 216	68 917

Zdroj: www.msmt.cz, Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012

Žáci mají možnost od školního roku 2012/13 podat celkem 2 přihlášky k přijímacímu řízení na vybraných školách. Oproti předchozímu roku se tento počet snížil ze tří na dvě.

Jaké jsou nejžádanější obory středních vzdělávání? Podle průzkumů Českého statistického úřadu je nejvíce zájem o obory:

- obecná příprava (gymnázium) 48 040 podaných přihlášek
- gastronomie, hotelnictví a turismus 17 569 podaných přihlášek
- strojírenství, strojní výroba 16 751 podaných přihlášek
- ekonomika a administrativa 13 502 podaných přihlášek

- elektrotechnika, telekomunikace a VT 9 581 podaných přihlášek

Dalším dost žádaným oborem jsou inženýrské obory (7 067 přihlášek).

Střední škola, kterou si žák vybere a kterou nakonec i úspěšně absolvuje, jej systematicky připraví na výkon budoucího povolání. To zda se dané profesi v životě bude absolvent věnovat, či zda nebude vykonávat něco jiného už je zcela v jeho rukou. Po dokončení střední školy má absolvent možnost pokračovat ve studiu na vysoké škole, nebo si hledat práci a tak své uplatnění ve společnosti.

Touto fází se v podstatě dokončuje proces socializace jedince, který započal jeho narozením. Pak už je jen otázkou času, kdy se daný jedinec rozhodne a založí svoji rodinu. Čímž pokračuje v jedné ze svých nejdůležitějších úloh v životě. Kterou je reprodukce.

2.3 Ekonomická výchova a vztah dětí k penězům

Vztah dětí k penězům se formuje již od útlého věku. Když jsou děti malé, tak si neuvědomují jejich hodnotu ani to, že jejich zdroj není nevyčerpatelný. Každý rodič by rád svým dětem dopřál vše, po čem touží. Avšak i tento přístup musí mít určité meze. Není dobré kupovat dítěti vše, na co si ukáže a není také dobré, většinu věcí dítěti odpírat se slovy „to je moc drahé, to ti nekoupím“. Protože význam slova „drahé“ zatím ještě třeba nechápe.

Každý, kdo má děti, ví, že do minimálně do 5 let dítě rozhodně nezná hodnotu a význam peněz. Sto korun je pro něj stejná hodnota jako milion. Stejně tak nerozumí koloběhu peněz, a že se vydělávají prací. Později již dítě chápe, že za sto korun si může koupit čokoládu a jiné mlsy, nebo malou hračku. Pokud se ho však zeptáte například, co si může koupit za tisíc korun, můžete slyšet odpověď „auto“ či jinou nereálnou věc. S dětmi by rodiče měli již od 6-7 let začít mluvit o penězích (výdajích, které mají) a možnosti si peníze šetřit a později si koupit něco pěkného než je utrácet za maličkosti (bonbony, apod.).

K výchovnému účelu, jak zacházet s penězi, může posloužit kapesné. Tedy částka, kterou vyplácíme dítěti v pravidelných intervalech. A pak je nechat s nimi hospodařit.

Ve své knize Nessia Laniado (Děti a peníze, str. 65) uvádí, že podle nejnovějších průzkumů zaměřených na dětské kapesné utratí děti téměř všechny peníze za zmrzliny, živý-

kačky a bramborové lupínky. Jen 1,5% dětí si peníze šetří a jen 0,7% z celkového kapesného vynakládají na dary pro druhé.

Děti je důležité motivovat. Aby si samy zadaly cíl (například určitou hračku či věc) a samy si na ni šetřily.

Peníze mohou děti dostávat nejen formou kapesného, ale taky mohou být odměňováni za pomoc s domácími pracemi. V pozdějším věku si také mohou pomoci drobnými pracemi (brigády) mimo domov.

Avšak nyní se vraťme ke kapesnému. Jeho stanovení, kolik a v jakém věku dítěte jej vyplácet není jednoduchá otázka a potrápila určitě spoustu rodičů. Jeho výše závisí především také na životní úrovni dané rodiny. Věk dítěte je dalším rozhodujícím faktorem. Mělo by již umět alespoň trochu počítat.

Odborníci na tuto problematiku doporučují výše kapesného následovně:

- pro děti od 6 do 10 let Kč 100,- až 200,- měsíčně
- pro děti od 11 let do 15 let Kč 200,- až 300,- měsíčně
- pro starší děti (středoškoláky) Kč 300,- až 600,- měsíčně

Kolik a zda se však rodiče rozhodnou pro výplatu kapesného záleží jen na nich samotných a na jejich přesvědčení. Jestli je tato metoda, jak naučit dítě hospodařit s penězi, účinná, je také zcela individuální a někdy se může mít účinek s účelem.

2.3.1 Ekonomická výchova a vzdělávání ve škole

Ekonomická situace rodin, jejich zadlužování a s tím pak spojené exekuce, jsou významným vnitropolitickým tématem současnosti. Různá ekonomická úroveň v rodinách vyžaduje i různá řešení. Jedním krajním řešením jsou různé půjčky. V pozadí je však nedostatečná úroveň ekonomických znalostí a možností hospodaření při různých příjmech a ekonomických možnostech rodiny. Projevují se nedostatečné znalosti ekonomiky, způsobené i slabým ekonomickým vzděláním. Na potřebu ekonomického vzdělání reaguje i školský zákon

č. 561/2004 Sb., kterým byly zavedeny do vzdělávací soustavy rámcové vzdělávací programy, reagují na tuto situaci.⁸

Cílem vzdělávání se stávají kompetence, to je nejen osvojení poznatků a dovedností, ale i vytváření způsobilostí potřebných pro život, nebo výkon povolání. Jako jedna z důležitých kompetencí jsou považovány sociální, politické, praktické, ekonomické a etické otázky. Ekonomická problematika se stává významnou součástí kurkula. Do RVP je začleněno učivo o finančních záležitostech jedince a rodiny, rozpočtu domácností. Výsledkem by mělo být, že absolvent školy dokáže hodnotit příjmy a výdaje rodiny a sestavit rozpočet domácnosti tak, aby nedošlo ke schodkům. Umí se rozhodnout, jak využít případné volné finanční prostředky a na druhé straně v případě nezbytnosti dokáže vybrat a posoudit i případné půjčky a úvěry.

⁸ MŠMT, zákon 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. [http://: www.msmt.cz/dokumenty/úplné-znění-zákona-č.561-264-Sb](http://www.msmt.cz/dokumenty/úplné-znění-zákona-č.561-264-Sb).

3 SOUČASNÉ EKONOMICKÉ PODMÍNKY V ČR

V této kapitole bych rád přiblížil naše ekonomické podmínky, ve kterých žijeme. Tím mám na mysli průměrnou hrubou mzdu, minimální mzdu, úrokové sazby, inflace, ceny a jiné ukazatele společné pro nás všechny. Na druhé straně také podporu, které se nám od státu „dostává“ v případě potřeby či nouze. I zde se některé rodiny s dětmi ne vždy vlastní vinou ocitají.

3.1 Finanční podmínky

Minimální hrubá mzda

- výše minimální hrubé mzdy je od 1. 8. 2013 (při týdenní pracovní době 40 hodin) je Kč 8.500,-

Průměrná hrubá mzda

- tato mzda činí podle ČSÚ pro Jihomoravský kraj za 1. - 3. čtvrtletí r. 2013 Kč 23.593,-

Inflace

- míra inflace podle ČSÚ vzrostla za posledních 12 měsíců (počítáno k lednu roku 2014) 1,3%

Ceny

- nárůst cen u bydlení, energie, vody a paliv činil v prvním čtvrtletí r.2013 2,6% a ve druhém čtvrtletí 2%; u potravin a nealkoholických nápojů bylo navýšení cenové hladiny vyšší – o 4,9% a 5,4%

DPH

- základní sazba 21%

- snížená sazba 15%

3.2 Sociální podmínky

Sociální podmínky zahrnují vedle důchodového systému, nemocenského pojištění, také problematiku nezaměstnanosti a pomoci v hmotné nouzi formou dávek.

Snahou každého z nás je najít a udržet si dobře placenou práci. Ovšem jsou mezi námi i tací, kteří tráví svůj čas jinak než zaměstnáním. A zaměstnaným se může přihodit, že o svoji práci přijdou ne vlastním zaviněním.

Nezaměstnanost u nás v lednu tohoto roku dosáhla 8,6%.

V případě, že člověk přijde o práci, se musí obrátit na příslušný úřad práce. Nezaměstnaný, který odpracoval stanovenou dobu, má poté nárok na následující:

- do 50 let činí podpůrná doba v nezaměstnanosti 5 měsíců
- 50-55 let činí tato doba 8 měsíců
- nad 55 let je podpůrná doba až 11 měsíců

Výplata se pak počítá následovně:

I. Za první dva měsíce podpůrné doby náleží nezaměstnanému 65% průměrného čistého měsíčního výdělku z předešlého zaměstnání (maximálně však 0,58 násobek průměrné mzdy v ČR, tj. Kč 14.280,-)

II. Třetí a čtvrtý měsíc se vyplácí ve výši 50%.

III. Zbýlé měsíce podpůrné doby činí výše dávky jen 45%

Nepodaří-li se uchazeči o zaměstnání nalézt do konce této podpůrné doby zaměstnání, má nárok na dávku životního minima, která činí Kč 3.410,- pro jednotlivce. V případě, že daný uchazeč není aktivní při hledání zaměstnání jeho nárok je jen na dávku existenčního minima, tj. Kč 2.200,-.

Významnou sociální dávkou, která je vyplácena ženám (popřípadě mužům) je **rodičovský příspěvek**. Jeho výpočet a výplata byla od 1. 12. 2012 upravena následovně:

Rodič, který pečuje o dítě nejdéle do 4 let jeho věku má nárok na vyčerpání částky 220.000,- Kč. Výše příspěvku je počítána podle denního vyměřovacího základu (dále jen DVZ).

Pokud je 70% 30tinásobku DVZ vyšší než 7.600,- Kč, může si žadatel tohoto příspěvku zvolit vyšší měsíční příspěvek jak 7.600,- Kč, maximálně však 11.500,- Kč měsíčně.

Pokud je 70% 30tinásobku DVZ nižší nebo rovno částce 7.600,-, náleží žadateli příspěvek ve výši 7.600,- Kč.

Pokud DVZ nelze u žadatele o příspěvek stanovit, bude mu do konce 9. Měsíce věku dítěte vypláceno 7.600,- Kč a pak jen 3.800,- Kč do 4 let dítěte.

Jednou za čtvrt roku může příjemce příspěvku vyplácenou výši příspěvku změnit.

Výše rodičovského příspěvku je podle mne vzhledem k potřebám dítěte, cenám plen, umělého mléka a dalších věcí potřebných pro nově narozené děti, směšná. Myslím si, že stát by se měl zasadit o lepší přístup k porodnosti a motivovat mladé lidi k tomu, aby děti chtěli. V dnešní době se musí lidé nejdříve finančně zabezpečit a poté až si „troufnou“ mít jedno maximálně dvě děti. Možná kdyby stát poskytl lepší finanční zabezpečení (vyšší rodičovské příspěvky), klesl by věk z 30 let, kdy mívají lidé obvykle první dítě, zpátky na 25 let. A také by se v rodinách zvýšil počet dětí. Na jedné straně v naší společnosti panuje strach z nedostatečné porodnosti vzhledem ke stárnoucí populaci a tudíž budoucí pracovní síle. Na druhé straně nabývám dojmu, že pro tuto problematiku stát nic nedělá.

Další **dávky**, o které může rodina v případě hmotné nouze požádat, jsou:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc

Pro pokrytí nákladů spojených s výchovou a výživou nezaopatřených dětí slouží přídavky na děti. Nárok vzniká rodině, jejíž příjem je nižší jak 2,4 násobek částky životního minima.

Vyplácí se:	do 6 let věku dítěte	Kč 500,-
	od 6 – 15 let	Kč 610,-
	od 15 – 26 let	Kč 700,-

Pro rodiny s dětmi, které se ocitnou na pokraji nouze, je určitě tato pomoc důležitá a správná. Na druhé straně jsou rodiny, které těchto dávek a příspěvků jen zneužívají. Vydělávají si na černo a k tomu pobírají dávky. Tyto peníze by však mohli pomoci jinde, kde to opravdu potřebují (např. matky samoživitelky, rodiče v invalidních důchodech s dětmi apod.).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÝ VÝZKUM

Cílem tohoto výzkumu je postihnout životní úroveň u náhodně vybraných rodin, jejich postoje a možnosti v souvislosti se zaopatřováním svých dětí. Výdaje, které rodiny trápí a zatěžují nejvíce, ale také vztah dětí k penězům ve formě kapesného, způsobu trávení jejich volného času.

Jako metoda výzkumu použitá pro zjištění potřebných skutečností bylo použito dotazování a to prostřednictvím písemného dotazníku. Tuto metodu jsem zvolil, protože není časově náročná a jejím prostřednictvím lze postihnout širší skupinu lidí.

Stanovení hypotéz

H1: Ekonomická situace rodin má vliv na vzdělávání a náplň volného času dětí

H2: Současná rodina má problém vyjít s celkovým měsíčním příjmem

4.1 Dotazník

Celkem se výzkumu zúčastnilo 40 rodin. Vyplněno a vráceno bylo všech 40 dotazníků – tedy 100%.

1) Počet členů domácnosti?

Počet členů	%	Počet členů	%	Počet členů	%
2	10,00	4	55,00	6 a více	2,50
3	20,00	5	12,50	-	-

Na základě vyhodnocení výsledků průzkumu se potvrdil již běžně známý trend dnešní doby a to, že lidé vytvářejí nejčastěji rodiny čtyřčlenné, popřípadě tříčlenné. Tedy, že rodiny mívají převážně 2 děti a pozvolna narůstá počet rodin pouze s jedním dítětem.

Tři děti se objevují jen v jedné osmině z dotazovaných rodin. Zde můžeme říci, že je trend klesající a rodin s více jak dvěma dětmi ubývá. Důvod? „Uspěchaná doba“, styl života lidí zaměřený na kariéru, komfort a pohodlí.

Před 40 – 50 lety nebyla překvapením rodina s více jak třemi dětmi. Jenomže tehdy byla jiná doba a lidé žili klidněji, co se životní úrovně týče. Rodiny si bývaly většinou soběstačné, díky vlastním hospodářství (pole, vinice, hospodářská zvířata).

2) Věk dítěte/děti?

Věk dítěte	%	Věk dítěte	%
0 – 3 roky	15,49	7 – 14 let	32,39
4 – 6 let	11,27	15 a více let	40,85

Celkový počet dětí dotazovaných je 71. Z nichž 40,85% spadá do starší věkové kategorie. Druhou početnou skupinou dětí je věková kategorie 7 – 14 let. Podle dalších hodnot lze uvažovat, že se v posledních třech letech rodí více dětí jak před cca 5 lety a porodnost v ČR mírně roste.

Zamýšlím-li se nad touto možností, napadá mě, že tak jako já patřím svým rokem narození k silnému ročníku (1981 baby-boom) a mám dvouletého syna, tak i mnoho dalších lidí mého věku se teprve nyní dostává do stavu, kdy se rozhodují a zakládají rodiny. Což může mít v konečném důsledku také pozitivní vliv na růst porodnosti.

3) Bydlíte v?

Bydlení	%	Bydlení	%
Rodinný dům	52,50	Podnájem	2,50
Byt	40,00	Jiné	5,00

Vlastní rodinný dům vlastní celých 52,50% dotazovaných a rovných 40% pak vlastní byt. V podnájmu žije jen 2,50%. Tento stav vypovídá o také o tom, že 92,50% rodin si muselo na pořízení domu či vlastního bytu vzít zřejmě hypotéku nebo jinou půjčku.

4) Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů?

Matka	%	Otec	%
Vyučena	32,50	Vyučen	27,50
Maturita	55,00	Maturita	55,00
Vysokoškolské	12,50	Vysokoškolské	17,50

Z hodnot je patrné, že nejobvyklejší vzdělání jak u mužů, tak i žen, je vzdělání středoškolské s maturitou. Třetina žen i mužů pak dosáhla vzdělání zakončené výučním listem.

5) Zaměstnání rodičů?

Matka	%	Otec	%
Zaměstnanec	82,50	Zaměstnanec	85,00
OSVČ	0,00	OSVČ	7,50
Rodičovská dov.	12,50	Rodičovská dov.	0,00
Nezaměstnaná	5,00	Nezaměstnaný	2,50

Dotazovaní rodiče jsou převážně v zaměstnaneckém vztahu. Jen 7,50% dotazovaných mužů podniká, žádný není na rodičovské dovolené a 2,50% z nich je momentálně nezaměstnaných. U žen je tato hodnota vyšší a dosahuje 5%, na rodičovské dovolené je momentálně 12,50% z dotazovaných žen.

6) Jaký způsobem jste pořizovali vybavu pro miminko? (kočárek, postýlka, apod.)

Způsob pořízení vybavy	%
Kupovali spíše nové	87,50
Kupovali spíše z bazaru	0,00
Nekupovali – zdělili jsme od příbuzných	12,50

Pořizovat základní vybavení pro miminko není laciná záležitost. I přesto velká část dotazovaných (87,50%) při očekávání potomka volila spíše novou vybavu – podle vlastních představ a přání. 12,50% dotázaných ji zdělili od příbuzných či známých.

7) Jaké oblečení pro miminko jste preferovali/preferujete?

Způsob pořízení oblečení	%
Výhradně nové	30,00
Nové i nošené	70,00
Nošené	0,00

U oblečení (oproti základní výbavě) už byli dotazovaní nakloněni, vedle nového, i k nákupu oblečení nošenému z bazaru a to rovných 70%. Na výhradně nové si pak potrpělo rovných 30% dotázaných. Podle vlastních zkušeností se nákupu oblečení z bazaru (sekondhandu) nebráníme. Oblečení pro děti (od novorozeňat po batolata) je jako nové, obzvláště pro děti ve věku, kdy jen leží, popřípadě sedí.

8) Navštěvuje Vaše dítě/děti vzdělávací zařízení?

Vzdělávací zařízení	%
Ne	18,30
Mateřská škola	11,27
Základní škola	32,39
Střední škola	29,58
Vysoká škola	8,46

Jak je patrné z procentuálního vyjádření navštěvuje 32,39% dětí základní školu, 29,58% dětí školy střední. 11,27% dětí navštěvuje mateřské školy. 18,30% vzdělávací zařízení ne navštěvuje.

Důvody mohou být dva:

- 1) část jich ještě není ve věku pro vzdělávání (0-3 rok),
- 2) absolvovali SŠ a nyní vydělávají

9) Měli jste problém s umístěním Vašeho dítěte do mateřské školy?

Stanovisko	%
Ano	17,50
Ne	72,50
Školku ještě ne navštěvujeme	10,00

Vzhledem k problematice s nedostatkem mateřských škol u nás se s komplikacemi při umístění dítěte do školky setkala jen hrstka dotázaných (17,50). Problém nemělo celých 72,50% a zbylých 10% dětí od dotazovaných ještě není ve věku předškolního vzdělávání.

Ovšem zcela jiné by možná bylo dotazování ve větších městech, kde nejspíše bude tato problematika aktuálnější. V menších městech a obcích je předpoklad bezproblémového umístění dítěte do školky větší.

10) Které výdaje související se vzděláváním Vašeho dítěte považujete za nejvíce zatěžující pro Vás domácí rozpočet?

Jako nejvíce zatěžující rodiče uvedly následující (seřazeno podle četnosti):

1. učebnice
2. ubytování, cestovné
3. strava, školní výlety, školné

dále byly zmíněny: lyžařský výcvik, pořízení počítače

11) Navštěvuje Vaše dítě nějaké kroužky, které jsou pro Vás dalšími výdaji?

Stanovisko	%
Ne, dítě nemá zájem	40,00
Ne, nemůžeme si to dovolit	0,00
Ano, navštěvuje	60,00

Celých 60 % dětí navštěvuje nějaký kroužek. Nejčastěji navštěvované kroužky jsou hudební (kontrabas, akordeon, kytara apod.), další jsou kroužky pohybové (atletika, gymnastika, kopaná, tenis). Dále byly zmíněny kroužky jazykové a výtvarné (keramika). Uváděná cena kroužků se většinou pohybuje kolem 400,- Kč za rok. Najdou se i výjimky jako je tenis, kde byla uvedena cena 5000,-/rok.

12) Nosí Vaše dítě/děti oblečení, které jim koupíte, nebo vyžadují značkové oblečení?

Stanovisko	%
Ano, vyžadují spíše značkové oblečení	17,50
Ne, neřeší značku oděvů	82,50

Zde jsem se setkal s trochu opačným výsledkem, než jaký jsem očekával. 82,50 % dětí dotázaných neřeší značku oděvů a nosí, co jim rodiče koupí, anebo si sami kupují levnější neznačkové oblečení. I když to, že děti nahlas před rodiči neremcají, neznamená, že po značkovém oblečení netouží, jen je možná prostě nemůžou mít. Jsou si tak vědomi jejich finančních možností a respektují to. A tak je to správně. Šaty sice dělají člověka, ale hezké oblečení nemusí být zrovna to nejdražší. A možná také naše společnost z té značkové mánie odrůstá a za čas přestane mít význam a lidé se přestanou „škatulkovat“ na základě oblečení.

13) Dostává Vaše dítě/děti kapesné?

Stanovisko	%
Ano	50,00
Zatím ještě ne	32,50
Ne	17,50

Kapesné dává svým dětem rovná polovina dotazovaných. 32,50% ještě není připravená příjmem a hospodaření s penězi, ale kapesné jim bude časem náležet, zato 17,50% dotazovaných kapesné nedává a jejich stanovisko ke kapesnému je zřejmě negativní. Jejich postoj je může být takový, že když bude jejich dítě chtít peníze, tak si kdykoli může říct a rodiče mu je dají (anebo také ne).

Pokud ano, vystačí s ním? Umí hospodařit s penězi?

Stanovisko	%
Ano, umí	75,00
Ne, neumí	25,00

Tři čtvrtiny dětí s penězi, které dostanou formou kapesného, podle úsudku jejich rodičů umí nakládat a peníze jen tak ledabyle neutráci. Zbylá jedna čtvrtina dětí spořívá není a své kapesné tak utráci, jak je u dětí známo, za sladké, brambůrky a jiné pamlsky.

14) Navštěvujete s dětmi společně kino?

Stanovisko	%
Ano	62,50
Ne, je to moc drahé	0,00
Ne, není čas	2,50
Raději volíme jiné aktivity	35,00

62,50% rodin navštěvuje s dětmi kino. Vzhledem k cenám vstupenek je toto číslo celkem překvapivě vysoké. 35% rodin volí místo kina jiné aktivity, bohužel nikdo z nich neuvedl v dotazníku jaké, i když k tomu měli vyhrazený prostor.

15) Jezdíte s rodinou na dovolenou?

Stanovisko	%
Ne, nemůžeme si to dovolit	0,00
Ano, ale ne každý rok	45,00
Ano, alespoň jednou za rok	55,00

Trávit s rodinou volný čas je správné a důležité. Někteří z nás si šetří peníze na společně strávený čas někde mimo domov – na dovolenou. Ovšem ne každá rodina má takové příjmy, aby jí vystačily peníze i na dovolenou. V naší skupině dotazovaných si dovolenou každý rok užívá celých 55%. Zbylých 45% rodin se snaží našetřit a vyrazit na dovolenou alespoň jednou za čas.

Pokud ano, který typ dovolené volíte?

Stanovisko	%
Tuzemskou	25,00
Zahraňiční	20,00
Obojí	55,00

Pokud rodiny vyrazí na dovolenou, tak je více jak polovině (55%) z nich v podstatě jedno, jestli zvolí tuzemskou či zahraniční dovolenou. Anebo si vyrazí na obě. 25% rodin volí dovolenou výhradně v České republice a zbylých 20% si potrpí na dovolenou v zahraničí (z toho polovina volí leteckou přepravu a druhá polovina cestuje do zahraničí autem či autobusem).

16) Jak tráví Vaše děti volný čas?

Stanovisko	%
U televize	15,50
U počítače	32,39
Četbou knih	8,45
S kamarády	29,58
Jinak	14,08

Jak tráví v dnešní době děti svůj volný čas, si dovede představit zřejmě každý. V našem průzkumu vyšlo následující. Podle předpokladu tráví děti převážně čas u počítače a to 32,39% dětí dotázaných, 29,58% dětí pak vyhledává ve svém volném čase kamarády, 15,50% dětí sedí většinou doma u televize a 14,08% si svůj volný čas užívá jinak.

Pod možností jinak dotazovaní uváděli: se sourozenci, rodinné výlety, jízda na koni, zvířata, pes a sportovní aktivity, diskotéky.

Že děti v dnešní době ve svém volném čase sáhnou po knize a čtou si, mě velmi příjemně překvapilo. Je to sice jen 8,45% , ale mé očekávání bylo daleko nižší.

17) Vycházíte s Vaším celkovým měsíčním příjmem?

Stanovisko	%
Ano, bez problémů	57,50
Ano, avšak hůře	42,50
Ne, pomáhají nám rodiče	0,00

Vzhledem k zaměření této práce nesmí samozřejmě chybět otázka příjmů dotazovaných rodin, a to zda vychází se svým příjmem nebo ne a musí si občas půjčovat. Výsledkem je zjištění, že 57,50% vychází se svými příjmy bez problémů. Hůře na tom je 42,50%, což je také velké množství. Tito žijí tzv. od výplaty k výplatě, nemají pomalu z čeho spořit a nemůžou si pak dovolit například jezdit každý rok na dovolenou apod.

18) Celkový měsíční příjem Vaší rodiny?

Stanovisko	%
Do 30.000,-	27,50
30.001,- do 40.000,-	52,50
40.001,- do 50.000,-	20,00
Více jak 50.000,-	0,00

Tahle otázka se může někomu zdát trochu „nepříjemná“. Ovšem pro nás je dost užitečná. Jak můžeme vidět, tak 52,50% rodin se řadí do příjmové skupiny 30 – 40tis. Kč měsíčně. Nižší měsíční příjem jak 30tis. Kč pobírá skoro třetina dotázaných rodin (27,50%) a jen 20% má příjmy vyšší jak 40tis. Kč měsíčně. Více jak 50tis. Kč nemá žádný z dotazovaných. Můžeme tedy říci, že v našem výběru dotazovaných převažuje „střední“ příjmová skupina.

Vezmeme-li v potaz dosažené vzdělání rodičů, pak můžeme tyto skutečnosti konfrontovat. Celých 55 % rodičů (jak muži, tak ženy) dosáhlo středoškolského vzdělání zakončeného maturitou. Zde můžeme předpokládat, že v zaměstnání pobírají podle ČSÚ průměrnou hrubou měsíční mzdu 23.593,- Kč. Po přepočtu na čistou pak jejich součet odpovídá celkovému měsíčnímu příjmu 30 – 40tis. Kč (tedy tomu nejpočetnějšímu 52,50%). Dále v průměru 30% rodičů (opět muži i ženy dohromady) ukončilo své vzdělání výučním listem. U této skupiny předpokládejme tedy i nižší průměrný měsíční příjem a tento nám opět skoro „kopíruje“ hodnotu 27,50% rodin s příjmy do 30tis. měsíčně. Vysokoškolské vzdě-

lání má pak průměrně 15% z dotazovaných rodičů a u nich můžeme zase přepokládat příjmy vyšší, tedy ty na 40tis. Kč měsíčně.

19) Pobíráte nějaké sociální dávky?

Stanovisko	%
Ne	90,00
Ano	10,00

Sociální dávky pobírá jen 10% rodin. Zde spadají rodičovské příspěvky a podpory v nezaměstnanosti. Podle vyhodnocení otázky č. 5 odpovídá těchto 10% průměru uvedených hodnot u zmíněné otázky zaměstnání rodičů, kde 12,50% žen pobírá rodičovský příspěvek, 5% žen a 2,50% mužů jsou nezaměstnaní.

20) Seřadte následující výdaje, podle míry, kterou zatěžují Váš domácí rozpočet.

Žebříček	Výdaje
1. místo	Bydlení
2. místo	Energie
3. místo	Potraviny
4. místo	Oblečení
5. místo	Doprava
6. místo	Vzdělávání
7. místo	Volný čas
8. místo	Léky

4.2 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ A ZÁVĚR VÝZKUMU

H1: Ekonomická situace rodin má vliv na vzdělávání a náplň volného času dětí

- potvrzeno.

H2: Současná rodina má problém vyjít s celkovým měsíčním příjmem

- nepotvrzeno.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že první hypotéza se potvrdila, ekonomická situace rodin nemá vliv na vzdělávání a náplň volného času dětí. Přitom výdaje související se vzděláváním dítěte jsou v rodinách považovány za rozhodující. Rovněž volnočasové aktivity dětí jsou rodinou zabezpečovány 60%. Ani v jednom případě není neúčast zdůvodněna ekonomicky.

Druhá hypotéza se nepotvrdila, i když pouze těsná většina 57,50% nemá problém vyjít se svým měsíčním příjmem. Úspory jsou řešeny hlavně na úrok dovolené rodin, kdy na dovolenou každý rok jede pouze 55% rodin a stejný počet jezdí i do zahraničí.

ZÁVĚR

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral téma „Ekonomické podmínky a jejich vliv na výchovu a vzdělávání dětí“. Volbu tohoto tématu silně ovlivnila skutečnost, že já sám jsem se stal rodičem a poznávám vývoj a potřeby dítěte osobně. Stejně s tím související výdaje. Nelehká je i výchova a vzdělávání dětí, která jde ruku v ruce s faktory, jako je životní úroveň rodiny, její postoje a hodnoty, které svému dítěti předává. Cílem této práce je postihnout a popsat náročnost vývoje, výchovy a vzdělávání nejen po stránce sociální, ale také po stránce ekonomické. Jak je v dnešní době finančně náročné pořízení, výchova a vzdělávání potomka.

Teoretická část se zabývá vývojem dítěte, jeho jednotlivými etapami od novorozence po děti staršího školního věku. Současně jsou u každé vývojové etapy nastíněny výdaje s ní související. Stejně tak práce pokračuje kapitolou věnovanou výchově a systému vzdělávání u nás, vlivům, kterým děti čelí, ať už ze strany svých vrstevníků či masmédií a které se podílí na procesu socializace jako takovém. To vše se však děje za určitých finančních a sociálních podmínek, které výrazně ovlivňují životní úroveň rodiny. Podkapitola o finančních podmínkách stručně charakterizuje základní ukazatele nejvíce ovlivňující rodinné rozpočty (ceny, inflace, DPH aj.). Sociální podmínky zahrnují především výčet sociálních dávek, na které může mít rodina s nízkými příjmy nárok a způsob výpočtu a výplaty rodičovského příspěvku. Poslední kapitola teoretické části této práce se zabývá vztahem dětí a peněz. Jak je důležité naučit děti chápat hodnotu peněz a učit je s nimi hospodařit již od útlého věku.

Praktická část je zaměřena na rodiny, rodiče jejich vzdělání a životní úroveň, na jejich možnosti v souvislosti se zaopatřováním dětí, zda tráví s dětmi volný čas a jak ho většinou tráví jejich děti bez nich, na vzdělávání jejich dětí a výdaje, které nejvíce zatěžují jejich rodinný rozpočet.

V práci je uvedeno a finančně vyčísleno, co všechno můžou děti v různých vývojových fázích potřebovat, od základních potřeb, přes volný čas až po potřeby související se vzděláváním. Dále odkrývá skutečnost, jaké důležité funkce má rodina v procesu výchovy a jak je důležité, aby je plnila. Uvádí také další činitele ovlivňující vývoj osobnosti jedince, ať už negativně či pozitivně a přibližuje jednotlivá vzdělávací zařízení, která děti navštěvují. Další pohled na zmíněnou problematiku podává praktická část, jejímž úkolem bylo srovnání vybraných teoretických poznatků se skutečností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DOŇKOVÁ, O., NOVOTNÝ, J. S. *Vývojová psychologie pro sociální pedagogy*. Brno: IMS, 2010.
- [2] EINONOVÁ, D. *Naše dítě: Rozvoj osobnosti*. Praha: Fragment, 2001.
ISBN 80-7200-518-9
- [3] FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. Praha: Ekopress, 2005.
ISBN 80-86119-94-7
- [4] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008.
ISBN 978-80-7367-383-3
- [5] KRAUS, B., JÚZL, M., TANNENBERGEROVÁ, M. *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2011.
ISBN 978-80-87182-04-8
- [6] KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009.
- [7] LANIADO, N. *Děti a peníze*. Praha: Portál, 2002.
ISBN 80-7178-671-3
- [8] MAZÁNKOVÁ, L. *Základy didaktiky*. Brno: IMS, 2006.
- [9] SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 2007.
ISBN 978-80-205-0590-3
- [10] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008.

ISBN 978-80-246-0956-0

- [11] VIEHOFFOVÁ, H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*. Praha: Portál, 1996.

ISBN 80-7178-073-1

- [12] VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*. Brno: IMS, 2010.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Náklady na základní vybavení pro dítě.....	12
Tabulka č. 2: Přehled měsíčních výdajů na zaopatření nekojených dětí.....	15
Tabulka č. 3: Další náklady související s vývojem a výchovou kojence.....	16
Tabulka č. 4: Měsíční výdaje na zaopatření batolete.....	17
Tabulka č. 5: Měsíční výdaje na zaopatření dítěte předškolního věku.....	19
Tabulka č. 6: Náklady na pořízení kola a jeho výbavy.....	19
Tabulka č. 7: Měsíční výdaje na vzdělávání dítěte mladšího školního věku.....	21
Tabulka č. 8: Měsíční výdaje na vzdělávání dítěte staršího školního věku.....	24
Tabulka č. 9: Průměrné výdaje na osobu v Kč za měsíc v rodině s dětmi.....	27
Tabulka č. 10: Průměrná čistá mzda s odpočtem na jedno dítě.....	28
Tabulka č. 11: Náklady na pořízení dětské lyžařské výbavy.....	30
Tabulka č. 12: Ceny zimní dovolené dle destinací	30
Tabulka č. 13: Náklady na návštěvu kina pro 4členou rodinu.....	31
Tabulka č. 14: Předškolní vzdělávání.....	35
Tabulka č. 15: Zápis do prvních tříd v letech 2012 – 2013.....	37
Tabulka č. 16: Základní přehled o základních školách v ČR k 30. 9. 2013.....	37
Tabulka č. 17: Základní přehled o středních školách v ČR 2012/13.....	38

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane, prosím Vás tímto o vyplnění krátkého dotazníku. Jedná se o malý průzkum finančních a sociálních podmínek a jejich vlivu na rodiny s dětmi. Tento dotazník je zcela anonymní a poslouží výhradně ke studijním účelům.

1) Počet členů domácnosti?

- 2 4 více (uved'te prosím počet)
 3 5

2) Věk dítěte/děti?

I. dítě	II. dítě	III. dítě
☐ 0-3 roky	☐ 0-3 roky	☐ 0-3 roky
☐ 4-6 let	☐ 4-6 let	☐ 4-6 let
☐ 7-15 let	☐ 7-15 let	☐ 7-15 let
☐ 15 a více let	☐ 15 a více let	☐ 15 a více let

3) Bydlíte v?

- rodinný dům
 byt
 podnájem
 jiné bydlení (např. u rodičů)(uved'te)

4) Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů?

matka

- vyučena
 maturita
 vysokoškolské

otec

- vyučen
 maturita
 vysokoškolské

5) Zaměstnání rodičů?

matka

- zaměstnanec
 OSVČ
 rodičovská dovolená
 nezaměstnaná

otec

- zaměstnanec
 OSVČ
 nezaměstnaný

6) Jakým způsobem jste pořizovali vybavu pro miminko (kočárek, jídelní židlička, postýlka apod.)

- kupovali spíše nové
- kupovali spíše z bazaru
- nekupovali – zdědili jsme od příbuzných či známých

7) Jaké oblečení pro miminko jste preferovali/preferujete?

- výhradně nové
- nové i nošené
- nošené

8) Navštěvuje Vaše dítě/děti vzdělávací zařízení?

- ne
- základní škola
- vysoká škola
- mateřská škola
- střední škola

9) Měli jste problém s umístěním Vašeho dítěte do mateřské školy?

- ano
- ne
- školku ještě nenavštěvujeme

10) Které výdaje související se vzděláváním Vašeho dítěte považujete za nejvíce zatěžující pro Váš domácí rozpočet? (Můžete uvést více položek.)

.....

.....

.....

11) Navštěvuje Vaše dítě nějaké kroužky, které jsou pro Vás dalšími výdaji?

- ne, dítě nemá zájem
- ne, nemůžeme si to z finančních důvodů dovolit
- ano, navštěvuje (uveďte prosím které a kolik stojí)

.....

.....

12) Nosí Vaše dítě/děti oblečení, které jim koupíte, nebo vyžadují značkové oblečení?

- ano, vyžadují spíše značkové oblečení
 ne, neřeší značku oděvů

13) dostává Vaše dítě/ děti kapesné?

- ano
 zatím ještě ne
 ne

Pokud ano, vystačí s ním? Umí hospodařit s penězi?

- ano, umí (je spořivé)
 ne, neumí (utrácí za zbytečnosti jako např. sladkosti aj.)

14) Navštěvujete s dětmi společně kino?

- ano (..... za rok)
 ne, je to moc drahé
 ne, není čas
 raději volíme jiné aktivity
-

15) Jezdíte s rodinou na dovolenou?

- ne, nemůžeme si to dovolit
 ano, ale ne každý rok
 ano, alespoň jednou za rok

Pokud ano, který typ dovolené volíte?

- tuzemskou
 zahraniční (letecky X autem/busem)
 obojí

16) Jak tráví Vaše děti volný čas?

- většinou u televize
- většinou u počítače (Facebook, Skype, hry apod.)
- četbou knih
- s kamarády
- jinak

17) Vycházíte s Vaším celkovým měsíčním příjmem?

- ano, bez problémů
- ano, avšak hůře („od výplaty k výplatě“)
- ne, pomáhají nám rodiče

18) Celkový měsíční příjem Vaší rodiny? Zhruba.

- do 30.000,-
- 30.001,- do 40.000,-
- 40.001,- do 50.000,-
- více jak 50.000,-

19) Pobíráte nějaké sociální dávky?

- ne
- ano, pobíráme

20) Seřad'te, prosím, následující výdaje, podle míry, kterou zatěžují Váš domácí rozpočet.

výdaje za bydlení (nájem, hypotéka), výdaje za energie, potraviny, léky, doprava, oblečení, vzdělávání, zábava/volný čas, popřípadě jiné

1. místo	
2. místo	
3. místo	
4. místo	
5. místo	
6. místo	
7. místo	
8. místo	

Děkuji za Vaši spolupráci.